

vseh dežela

Proletarci

zdržite se!

PROLETAREC

LIST ZA INTERES DEELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. 3 (No. 3).

Chicago, Marc, 1907

Leto II. (Vol. II.)

Od blizo in daleč.

— V rimsko katoliških društvih raznih narodov so do pred nekaj leti navadno agitirali in sprejemali resolucije proti drugovernikom, takozvanim krivovercem. Zadnja leta se je pa v tem oziru dokaj spremenilo.

Kjerkoli se dandanes pod vodstvom duhovnikov shajajo na zborovanjih rimsko katoliški možje, tedaj se govori in sklepa, kako bi se zajezilo pot socializmu.

Rimsko katoliška cerkev nima le dobrega želodca in nabrušenega jezika, ima tudi dober nos. Višji pismarji — voditelji te cerkve so že zdavnej zvohal, kje je pravi nasprotnik cerkve, ki bo nekega dne pometel do čistega z verskim humbugom. Katoliški cerkvi se dandanes ni treba bati ne luterskih pastorej, ne pravoslavnih popov, ne turških muezinov. Vse te vere dandanes razpadajo v razne sekte, ki se prav protiverski pobijajo druga drugo. Revolucionarni socializem, ki ne pripozna vere za privatno stvar, dela sploh mnogo preglavice rimsko katoliškim farizejem. Proti temu socializmu je katoliška cerkev mobilizirala zadnjega prosjaškega meniha, ker so lepi dnovi grmad, ki plamtele so v proslavo božjo, minoli za vselej. Katoliška cerkev je prisiljena rabiti dandanes druga modernjša sredstva, da bi uničila nasprotnika, katerega sovraži smrtno. Posluževati se mora "duševnega" orožja, dasi nerada, ker se tako orožje sploh ne strinja z njenimi nauki.

No, socializmu se ni treba bati duševnega orožja katoliške cerkve. Katoliški farizeji so še vedno želi poraz, kedar so nastopili z "duševnim" orožjem proti socialistom. Mi lahko mirnim srcem pričakujemo tudi nadaljnjih duševnih bojov s katoliško cerkvijo.

— Nemški socialisti so želi pri zadnjih državnozborskih volitvah hud poraz. Število poslancev se je skrčilo do polovice. Nas ne boli toliko, da se je število poslancev skrčilo za polovico, temveč boli nas, da se je število oddanih glasov na Saksonskem precej skrčilo. Poraz je tukaj utajiti se ne dá tudi z najlepšimi besedami. Ali ta poraz naj bo tudi vsem socialistom v poduk. Vodstvo nemške socialno-

demokratske stranke je zakrivilo največ poraz s tem, da je delalo volilne kompromise z centrom — bba v tem oziru reformirati.

"Kdor ni socialist, je proti socializmu! Tako naj se glasi naše geslo za vedno, nepremakljivo in socializem bode zmagoval, ne pa žel porazov.

— Naš slavni Teđi, predsednik velike ameriške republike, je res izboren diplomat. Zamorca Ralph Tylerja je imenoval nadzornikom za luko Cincinnati, da bi dokazal, da je nepristranski napram zamorcem; "Sargenu, kurjaču in Clarku, sprevodniku, je pa dal dobri državni službi, da bi tako vsem dokazal, ki mu hočejo verjeti, da je resničen in odkritosrčen prijatelj delavcev.

Politični obziri so pri predsedniku odločevali. Predsednik potrebuje za prihodnje volitve črednike, ki bodo čredo gonili v volilne lokale, radi tega je tudi izvršil to šahovo potezo.

Prijatelj zamorcev, delavcev in kapitalistov. Kdo se tu ne smeji??

— J. D. Rockefeller, znani človekoljub, ki bo v svoji človekoljubnosti kmalu pogoltnil skoro vse premoženje ameriškega ljudstva, je daroval za poduk 32 milijonov dolarjev. Ali teh milijonov znani postavni in nepostavni tolovaj ni daroval za razširjenje in poboljšanje javnih, državnih, ali mestnih šol. Stari grešnik je daroval ta denar le verskim šolam vseh ver.

Zakaj? Rockefeller dobro ve, da bodo verske šole raznih ver vzgajale same poslušne hlapce, da bo ves denar zopet dobil z dobrimi obrestmi nazaj.

— O znanem Thawu, milijonar-skem postopaču, ki je zavratno umoril bogatega pridaniča Whiteja v New Yorku, prinaša rmeno ameriško časopisje tekoni procesa v mesecu februarja, taka poročila, da se človeku kar gabi prijeti kak častnik v roke.

Za nas je vseeno, ako bo postopač Thaw umrl v električnem stolu ali v postelji, dasi smo nasprotniki smrtne kazni. Ako bo Thaw umrl v električnem stolu, v kar ne verjamemo, potem bo izginil le tvoj iz človeške družbe, ne pa ko-risten član človeške družbe.

Čemu torej upitje v kapitalistič-

nih listih radi Thawa. No, Thaw je milijonar in to pove vse.

— Zadnja dva meseca pobijajo in morijo ljudi na ameriških železnica in premogokopih kakor prešiče, ovce in govedo v klavnici. Ne mine skoro dan, da ne bi čitali, da se je pripetila na kaki železnici ali v kakem premokopu nezgoda, kjer je izgubil 10 do 100 ljudi svoje življenje.

In naša sodišča, ki kaznujejo strogo vsakega lačnega delavca, ki je ukradel hlebec kruha, da bi nasitil svojo gladno deco, se niti ne zmenijo za te morilce.

No, zakaj. Morilci so milijonarji. Takim ljudem se pa v ameriški republiki ne sme skriviti niti las na glavi, če so magari izvršili tudi največja hudodelstva.

KNJIŽEVNOST.

"Naši zapiski" V. letnik, zvezek I. ima sledečo zanimivo vsebino: As: "Misli o politiki"; — "Socializem in inteligenca", ponatis iz češke soc. revije "Akademie"; — "Umetniška galerija v Ljubljani", poročila I. R.; — Zofka Kveder-Jelovškova: "Slovenci na tujem". — Pregled: D.: Gospodarstvo. — Socializem. — Književnost: Ivan Cankar: "Nina". Založil L. Schwentner v Ljubljani. Poroča E. K.

Ksaver Meško: "Mir božji". Poroča J. R.

Priporočamo kar najpopleje!

"Pod spovednim pečatom" se imenuje knjiga, katero je spisal bivši katoliški kapelan H. Kirchsteiger, v slovensko preložil E. Kristan.

Založbo I. knjigi je preskrbel soc. časopis "Naprej" v Idriji na Kranjskem in jo prodaja po 2 K 60 vin.

V kolikor smo čitali roman v "Rdečem praporu", moramo reči, da je v njem mnogo poučnega, zabavnega, razvedrilnega in mikavnega.

I. knjiga obsega 312 strani in se jo naroči pri časopisu "Naprej" v Idriji, Kranjsko, ali pa kar pri uradništvu "Proletarca", 959 W. 21st Pl., Chicago.

Vsak prijatelj dobrega in poučnega čtiva naj bi si naročil knjigo.

Za prihodnjo številko imamo nekaj gradiva glede Kondovega poslovanja v tajništvu S. N. P. J.

GENERAL FUNSTON I RADNIČKE PLAČE U S. FRANCISKO.

Brigade general Funston, zapovednik od vremena potresa u S. Francisko, je vrlo ljut preko visoki radnički plača, koje se sada plaćaju u S. Francisko. Mrmlja taj dobar ratni sluga u svom godišnjem izvještu ovako: U S. Francisko dobije jedan zidar, plumber, tesar, v še plaće neg jedan kapetan nakon dvadeset godišnjeg službovanja u vojničkoj službi ma u kojem bilo mjestu u blizini grada. Jedan ciglo-nosac dobije više plate u tom gradu neg jedan poručnik.

Ali to je sasvim razumljivo, gosp. majstore i učitelju ljudo-uništenja. Jedan zidar, ali ma bilo koji radnik, jest za ljudsko društvo za kulturu i civilizaciju više vredan nego svi generali, kapetani, zajedno sporučinima kopralima i frajterima cijelog sveta zajedno.

Cijela eksistenca vojske svakim danom postaje težom kad plaće u gradjanskom društvu životu uvek rastu, ako se neće koraci poduzeti plaću momčadi povisiti. Regruti se velikim teškoćama dobivaju. Čudvato i jest da kod ove miske plate vojska toliko ljudi dobije, kao što ih ima.

Veseli nas, gosp., veseli, da plaće u gradjanstvu rastu, veseli nas, da se regruti kros to teško dobe, i veseli nas, da krostu eksistenca vojske postaje težom. Na žalost, da to sve istina nije, ali veseli nas ipak, da se taj gosp. general sa tim mislima muči. Čim prije postojeća vojska propadne, to je bolje. Jedan civiliziran narod treba niti generala, kao i jednostavni ratni sluga. Od izvani neprijatelja ne trebamo se mi bojati, dog se mi o našim stvarima brinemo. Car Vilhelm nit engski Eduard il koji drugi potentat ili hotentat će našu ljepu Ameriku ukrasti moći. A sa unutrašnjim neprijateljem će radnička klasa bez svake postojeće vojske gotova bit. A taj unutrašnji neprijatelj jest grabežljiva — razbojnička — ljudožderna kapitalistička klasa, koju u svima njenim sramotnim djelima pomaže militarizam. Jest gosp. general ma bilo kakav radnik, zaslužuje više poštovanja i ugleda neg vi i vaši jednaki sa svima njihovim ratnim slugama.

RAZNO.

RADNIČKE MIROVINE U FRANCUSKOJ.

Ministar javnih radnja, Viviani, podastrio je 13. veljače zakonsku osnovu o radničkim mirovinama. Ista će bit predana posebnom parlamentarnom povjerenstvu na proučavanje. Da će ova osnova bit izrađena po kapitalističkom sistemu — previše za umrijet, a premalo za živjet, to smo mi uvjereni, no dokaz je, da se za radništvo brine država barem nešto.

U Americi nemožemo se takva šta ni mislit.

Dne 17. veljače demonstrirše u Rimu 15 hiljada ljudi, sa 120. zastava i 20 glazba, proti vladajućem klerikalizmu u Italiji. Ta povorka križala je gradom i pred spomenikom Giordana Bruna položila je 30 vijenaca. Tada se je povukla na kapitol i uratoč zabrane uzpeše se na balkon Mihaela Angela i izvjesiše crvenu zastavu. Republikanski i socijalistički vodje držaše žestoke antiklerikalne govore. Cijelokupna rimska vojska bje pripravna (da brani domovinu), sve ulice pram Vatikanu bje zatvorene. U svim većim gradovima Italije bje priređjene slične demonstracije. I vrijeme jest, da se narod jednom oslobodi tih crni mantijaški hijena.

U Redenu blizu Saint Johana, gdje je uslijed eksplozije u ugljenokopu našlo smrt 150 radnika. Obustavljeno je svako istraživanje, jer da na vlastnicima ne leži krivnja.

Šta će vladajući kapitalizam sam da se ustrajuje. Ali ovih 150 mrtvaca, ove nevine žrtve kapitalističkog zločina daju strašnu optužbu protiv izrabljivačkog bijesa kapitalizma. Kapitalizam i njegovo bessavjesno gospodarstvo doživjet će strašni sudnji dan.

PRIPOSLANO.

Chicago, 15. II. 1907.
Štovani druže urednice!

Molim Vas, da u Vaš cijenjeni list saopćite ovih par redaka. Možda će i Vama bit poznat (t. zv.) hrv. časopis il novina "Hrv. Zastava", koja izlazi ovde u mjestu, jedan put u tjedan na 8 strana.

Po zaključku glav. odbora (il bolje Mamek & Co.) da se ista početkom ov. g. izda 2 put na tjedan, a zatim dnevno.

No mjesto dva put tjedno ili j. dnevno misam dobio sve do 15. veljače više neg tri broja i to na četiri strane (prije izlazeći na osam strana. (Op. ur. Uvijek napred ko put.)

A u broju od 8. veljače nema nit pet-deset stupca novosti. Sadržaj je ovako:

I. str. I. čl. Osobna vijest od popa Relića. II. čl. Oglas o prodaji putni karta i raznih kalendara. A. C. Janković & Co. III. čl. Priposlano od jednog društva. To su novosti prve strane.

I. str. čl. I. Priposlano. Ako nebate Vašu reč natrag zela tužit ću Vas (od jedne žene). Čl. II. Oglasi od salonerov iz 18. ulice.

III. str. čl. I. Roman, otiskan iz "Obzora". Čl. II. Društvene vijesti.

Str. IV. Oglasi: Kujte željezo, dog je vriće. Juraj Mamek, Centre ave, i A. C. Janković & Co.

Pitam sad tu gospodu, jeli se to može zvati časopisom.

Vjerujte, gosp. M...k, da mi je žao za moja dva dol.

Jedan predplatnik.

M. N. Soc. Klub imao je zabavni ples dne 24. decembra. Čist dobitak namjenjen u podporu "Proletarcu". Zabava je bila bez alkoholni pića, bilo je divno i sve veselo. Istoj prisustvovala razne narodnosti, kao Slovenci, Dalmatinci, Talijani, Francuzi te Englezi i Amerikanci. Primili smo svega zajedno \$50.25. Izdatci bješe \$34.33. Čisti "Proletarcu" u podporu \$15.82. Na želju sudrugov Talijanov naš M. Soc. Klub šalje javnu zahvalu urednicima "Proletarca" sadrugu J. Zavrtniku i M. Hansu.

M. N. Soc. Klub, Clencoe, O.
N. J. Sabalić, tajnik.

ZA KOG IMATE GLASOVAT.

Iz talijanskog pohrvatilo N. J. Sabalić.

Tko su socijalisti? — Socijalista! Ova riječ zadaje vam strah. A zašto? Svi ljudi, koji imaju dobru glavu i srce, jesu danas socijalisti il će bit skoro.

Socijalisti su vaši prijatelji. Oni rade i trpe za vas. Doći će dan, kad će te ih razumit, cilj njihov primiti se sa strahopoštanjem pružiti im desnicu i na množine se upisivati medju njihove redove.

Socijalisti hoće "razdijelit".

Vama je kazano, da socijalisti hoće "razdijelit". Svi znate, da su zemljišta nekad bila razdijeljena na jednake dijelove izmedju svih obitelji od jedne obćine. Malo godin posle, neki izgubiše njihov dio a neki podvostručili. Mi nećemo takvu bedastoću.

Oni ljudi, koji su kod poreza, koji stavljaju dug na vaš krvavim znojem zasluženi novac, oh polodjelci, gospodar, komu ste napravili 5 kruna koristi a on vam plati 2 krune, oh radnici, oni da hoćeju "razdijelit" s vama!

Socijalisti nisu proti vjeri.

Kazu vam, da oni neće više popovait crkava. Nije istina. Svaki je slobodan držati vjeru, koja mu se svidja. No ljudi, koji naučaju vjeru, pretvorise ju u izrabljivanje, a socijalisti su proti svakom izrabljivanju, ali ne protiv vjere.

I Isukrst je ljubio siromaka i naučao: "Prije će deva proći kroz igleno uho neg bogataš u raj nebeski" — i govorio, da bi ljudi mogli živjet ko braća, da se nebi dogadjalo, da množina umire od gladi ili teškog i napornog rada, a druga manjina uživa svaki razkoš i bogatstvo.

Socijalisti i zakon.

Mi poštuemo zakon, samo da bude jednaki za sve. A zakon neće bit nikad jednaki, dokle bude siromak i bogataš.

Zato vam kažemo: zakon se postavljaju u parlamentu, i vi, koji birate poslanike, birajte dakle one, koji će radit nove zakone u korist svijui vas, koji radite.

Socijalisti ne propovjedaju mržnju.

Kazu vam, da socijalisti upući-

vaju ljude, da mrze bogataše. Nije istina. — Socijalisti ne mrze nikoga, ali vam kažu: dokle god će na vladi postojati plemići, grofi zapovjednici, principi, generali i raznih buržoari, i na sjeunice obćinski tvorničari, veliki posjednici zemalja itd., koji prave zakone u korist sami sebe, a vas gule i tlače poput turski begova. Vi trebate mrzit bogataše, ali ih i netrebate izabirat za vaše zastupnike.

I kako netrebate izabirat bogataše, tako isto i netrebate one, koji drže šnjima, jer oni će u parlamentu bit kao odvjetnici, branitelji buržoarski interesa, dakle, naproti siromaka; samorazumljivo: nemoguće im je dobrobit napraviti za bogataša i za siromaka, već po njihovim, od radnika gladnoga a od bogataša uvijek debljeg i sretnijem.

Dakle ili sa bogatašima, ili sa siromasima naproti bogataša — drugog puta zaizlaziti nema.

Socijalisti su poštenu.

Svima će bit poznato, što se radi u buržoarskom parlamentu, i poznato vam je, kako ministri i senatori krađe i žderu državni novac.

Ali čuli jeste niste, da je koji osuđen u tamnicu.

Kad bi svi oni, koji pokradoše državni novac po burzama i raznih drugih državnih mjesta, kad bi svi oni, koji dobiše velike okrugle trbuhe kroz vašu pleća, i da ih sudi pravda, nebi ni vražji osto na mjestu tamnica je za njih mjesto, jer koji pokradoše više, koji manje, ali svi su jednaki lopovi.

Svi ti su naproti socijalista, naproti socijalističkom širenju, govoreći, da su isti zločinci, izdajice i pogibelnici državnog reda.

Bje poslana vojska proti štrajkujućem gladnom narodu i bila prolivena radnička krv, bje podnesene razne tužbe, a sud nepravedan, osudiše radništvo, izreči jedan slobodan i pravedan glas od radnika, u ime nj. Veličanstva bacili ga u tamnicu.

Zašto da budu Vaši interesi u ruku jednog buržoa, ili jednog, koji se izkazuje ovakovim djelima, jacio je, da je vaš neprijatelj.

Povjest od miseva i mačke.

Kao djetinja pripovjest ali je slušajte. Jedanput moradše misevi izabirat poslanika. Bio jedan mali ali lukav mišić, koji je uvijek agitirao, da se miš izabere, ali mu nije uspjelo. — Vidite mačku, govorilo se ljepa životinja, glatke dlake, sa brkovima, sa lijepim zubima, ljepše obrve, kako okretno korača, hitra je i izvježbara u svetskim stvarima. Na koji način i kako može jedan miš napraviti dobre zakone, koji uvek stoji i kopa po rupama? I tako izabraše jednog ljepog crnog mačka.

Ali poslanik mačak, toliko prosvjetlen i ljep, napravljao je zakone za zaštitu svoje mačke pasmine, a na miševu ni pomislio nije. I tako su plače išle na manje a radnje izmanjkivale a porez je raso danom veći, usred toga što su stvari išle na gore i slabije, miševi su trpeli sve najgore, a mačke imale uvek pun trbuha. Kad došo dan za drugi izbor, bio je medju miševima jedan veliki nezadovoljnik. I sad onaj mali, ali hitri mišić skoči na jednu klupu i kaže: Drugovi, vidite sad, da sam ja imao pravo po-

slenji put ste izabrali mačka a on je pravio interese za svoju braću. Nadam se da će te ovaj put glasovati za kandidata miša, koliko su vam vaše okolnosti poznate da mi nemamo niš a moramo hranit sebe i naše velike obitelji. Ni ovaj put prositelj nije bio uslišan. Neki počese govorit, zašto smo izabrali crnog mačka (klerikalca), pokušajmo izabrat bjelog (liberalca). Ali ni bjeli nije napravio dobra. Pokušaje još jednom crvenog republikanca, ali ostadoše sve po starom. Stvari išle od zla na gore. Poslanik mačak, crni, bjeli i crveni bje jedan gori od drugog. Plača išla na manje, rad izmanjkival, samo porez stojaše jednak. I sad izbornici dodjoše k pameti, okrenuli se na mišićevu stranku, i na prvim obćim izborima, po zaključku njihovim ostat će sve mačke za ćepljene i onda će stvari ići u redu. U govoru socijalističkom mačke buržoazija a miševi proletarci.

(Nastavit će se.)

KLASA PROTI KLASI.

"Tko ste vi?" pita socijaliste narod, s udivljenjem prisluškujući naše riječi, s neshvaćanjem motreći našu borbu. Koja je sila rodila ljude, koji ne štujur ničega, što se obićno svetim zove? Kojia ih sila goni u borbu s čitavim svijetom, sa svima, koji u rukama drže vlast?

Nas nisu doveli u život snovi usijane mašte, ni ićiji šaljivi prohtjevi. Iz njedara tvoje bijede digao se, radni narode, naš pokret, socijalistički pokret.

U našoj sredini ima ljudi raznih društvenih položaja. Nisu svi putevi isti, kojima je svaki pojedinac medju nama došao do socijalizma. Jednome je bijeda već kod kolijevke pjevala turobnu pjesmu uspavanku, dok je drugi sproveo godine svoje u toploti i njezi. Taj je zasnovao misao svoju uz šum i grohot mašinskih kolesa, a onaj u smrdljivoj komorici, zadušljivoj kao u tamnici obračunao je s društvom, koje ga je bacilo sa svoga krila radi slobodne misli, buntovnih težnja. Zamislite si rijeku, pa razliječiti vodu njezinu na mnogo milijuna sitnih kapljica. Svaka kaplja ima svoju historiju, svaka je drugojačije postala, prije nego je dospjela u zajedničko korito. I sva voda nastavši iz milijuna tih kapljica, živi jednim te istim životom, jedan te isti je uzrok, koji je stvorio tu rijeku i dao joj samostalni život — njen šumni tijek.

Isto takvim životom živi naš socijalistički pokret, nastao iz raznih struja i jedan mu je zajednički uzrok, koji ga je stvorio.

Taj uzrok su — uvjeti života radničke klase.

Bijeda — prokletstvo današnjega čovječanstva, ona je eto stvorila socijalistički pokret. Bijeda, ugnjetavajući čovjekovu misao, gazeći lijepa i plemenita njegova svojstva u blatu i krvi, savijajući ga teškim bremenom životnih muka, niče k zemlji — ta bijeda stvorila je one težnje i onaj protest, što ga socijaliste raznose diljem širokoga svijeta.

Ta bijeda stvorila je svu patnju i sva stradanja savremenog ljudstva, ubila milijune čovječjih bića, suzama zalila bezbrojni svijet i kr-

yoju nekvasila svaki korak čovječanstva. Ona je naselila tamnice i bolnice, stotine tisuća bezimernih nagnala u kužna velegradska predgrađa, skućala ih u podruma i potkrovnice, opustila seljačka polja i njive. Ona truje nevino veselje djetinstva i muti sreću posljednjih dana starosti. Ona je pretvorila zambiju u palao, ljude učinila neprijateljima među sobom i škrgutom zubi napunila život njihov. — No ta bijeda izazvala je u glavama rad djelotvorne misli, a u srcima uzbudjena čuvstva, te stotine tisuća i milijuna s nemoćnim već rukama od trpnju, stotine tisuća, stotine milijuna učinila sposobnim za borbu i pružila im bojovno oružje socijalizma!

Rat protiv bijede! Rat protiv svega, što čovjeka davi, gnjete, ubija, što ga čini zvjetju! Eto to je klik, koji saziva socijaliste čitavoga svijeta u jednu bratsku porodicu. Rat protiv bijede! No bijeda i bijeda je različita. Bilo je prije takve bijede, protiv koje je imalo tek jedno sredstvo — naporni rad, a i ovo nije uvijek uspješno pomagalo. Neprestanim radom dobivali naši predji sredstva, potrebna za život, a jedna jedina nesreća — povodnja, suša, kuga, neprijateljska provala — jedna jedina nesreća sasvim je uništila plodove njihova mnogoljetna napora. I općenita bijeda svijetu, neustiva i neodoljiva, zamijenila je sretne godine. Rad čovjeka jedva je dotjecao, da se uzdrži život, općenita bijeda bila je posljedicom tog slabog razvitka rada. Protiv takove bijede nije bilo pomoći i ljudi su govorili, da je ona "od boga" to jest od nevidljivih sila nepojmljive im prirode.

No prošli su vijekovi — a carica priroda postala je robljom čovječanstva. Naporni rad nebrojenih pokoljenja učinio je svoje, te na kostima svojih predja suvremeni narodi sazdaše neiscrpivo društveno bogatstvo, koje bi moglo obezbijediti sreću i onemogućiti siromaštvo. Prošla su vremena, kad je jedna jedina nesreća mogla uništiti sve plodove rada cijele jedne generacije. Prirodnim silama svladao je čovječji rad i pomoću sevršenog orudja, silom pare i elektriciteta može jedan čovjek danas toliko proizvoditi, da bi mogao osigurati životnu sreću nekoliko obitelji. — Željeznica i brzoput spajali su najudaljenije krajeve zemaljske, a prirodno se bogatstvo nekoga kraja crpi, da se njime koristi čitavi svijet. Nikakva nesreća, neodvisna od čovjeka, ne može sada podvrgnuti cijeli jedan kraj oskudici, nevolji i gladi. Rad prošlih naraštaja obezbijedio je današnje pokoljenje a rad današnje generacije stvara svakom danom sve više, da se uzmogne najestrižnije do sita i udovoljiti sve svoje potrebe.

A međutim bijeda raste u tolikom stepenu, kakvog nijesu poznavala minula stoljeća. Milijuni zdravi radnici nemaju krova, ne znaju gdje da dobiju hljeba, nijesu sigurni za sutrašnji dan! Stotine tisuća ljudi moraju izmišljati zločine, da ne umiru od gladi. Stotine tisuća odraslih i mladih ljudi moraju pružiti ruku za milostinjom, stotine tisuća žena moraju prodavati svoje vlastito tijelo, stotine ti-

suća djece ne znaju kako nasloniti glavu, a tek jedva što se nauče prvom tepanju već znaju za svu mazu iz koje izlaska nema. Ne grozi više ljudstva bijeda, koja bi bila jednaka za sve, nema više one prokletnice, za koju su znali naši predji. No zato postoji i svakim časom sve više se množi bijeda one klase ljudi, koja stvara čitavo bogatstvo društva, a raste to više, što se više množi bogatstvo, koje su ti bijednici stvorili.

Pitajte se: gdje je uzrok vašega siromaštva, gdje je korjen oskudice i stradanju vaših žena i djece vaše? Evo ih! Predugi i preteski rad brzo troši sile radnikove i rano ga čini invalidom; rad se premalo plaća, a zaradjena nagrada ne dostaje ni za najskromniji život; za služba nije sigurna i svaki radnik zna, da je današnjim privrednim odnošajima osuđen, jednog dijela života ne imati rada ni kruha. No golemi rad za grošćarsku platu posljedica je baš toga, što je radnik nemoćan prema moći gospodarevoj, i što je prinuđen, da se koplji njegovim uvjetima. Sila je pak gospodareva u kapitalu, u društvenom bogatstvu, koje se nakupilo u rukama kapitaliste. I što ono više raste, što se više zgrće i gomila u kesama debelih kapitalista, to jači je je pritisak kapitala na život radnika, to je teže njima izvojevati kus hljeba i sat odmora. Bogatstvo radja siromaštvo. Bogatstvo, stvoreno naporom radničkih masa, promeće se u rukama kapitaliste u orudje, kojim oni osiromašuju te mase.

A što je tek besposlica, taj bič radnika? Postaje li nestašica rada, besposlica uslijed toga, što nikomu nije potreban vaš rad, što valjda nijesu nužni predmeti, koje vi možete stvoriti? Ne! U isto vrijeme, kad stotine tisuća oskudijevaju na najnužnijim životnim namirnicama radnici, koji bi ih mogli proizvesti, ostaju bez radnje. U isto vrijeme, kad mašine stoje besposlene, radnici, koji bi ih mišicama svojim mogli pokrenuti, traže uzaludno zarade. Zašto? Zato, što se roba proizvodi tek onda, kad može korisno biti prodana kapitalistima. Ako su kapitalisti, u gramzi za dobitkom, producirali golemu količinu robe, to cijena njezina padne, što znači, da nema dosta kupaca. Tada kapitaliste umanje proizvodnju, nastupa kriza, besposlica. Mogućnost, da se proizvodi veliko bogatstvo, o kakovom naši predji ni sanjati nijesu mogli — ta sama mogućnost čini, da izazvana ne oskudicom čovječjih sila, nego baš obratno razvitkom ljudske snage i ljudskoga rada, bijeda, kojoj je korijen samo u množenju društvenog bogatstva.

U starini bijahu, istina, ljudi siromašni, no nitko nje bio znatno siromašniji od drugoga, nitko nije bio vječnim siromakom. — A sada je bijeda jednoga uzroka bogatstvu drugoga, a bogatstvo jednih uzrok je bijedi drugih.

I upravo ova bijeda, uvjetovana množenjem društvenoga bogatstva, uzrokovana društvenim uvjetima, stvorila je pokret socijalizma. Ta bijeda i jest izazvala protiv sebe pokret bijednika, a socijalizam preuzeo njegova zadaću, prosvjetlio ga spoznajom, pokazao mu

ciljeve i uputio na sredstva za vođenje borbe.

Mi, socijalisti, ne javljamo se u redovima radničkih masa kao priestrani ljudi. Mi smo došli, da im dignemo kopremu s onoga, čemu je korjen u vlastitim njihovim nedrima, došli smo, da objasnimo radničkim masama bitnost njihova položaja, bitnost bijede, u kojoj se nalaze.

Socijalizam veli; pretežna većina ljudi ne ima gotovo nikakvih sredstava, za život, osim svojih radničkih muku. No ove ruke imat će korist tek u onom slučaju, kad im se dopusti, da se služe svim neophodnim sredstvima proizvodnje (zemljom, orudjem, surovinama.) A tu proizvodnju, ta sredstva stvorila je ili priroda sama ili rad prošlih radničkih pokoljenja. No ona se nalaze u rukama manjine ljudi, a kad se radnik i služi tim sredstvima proizvodnje, oduzima mu ta manjina veći dio produkata njegova rada.

Sve što danas zasluži radnik, izuzevši ono, što mu se daje u obliku zaradjene plate, sve to sastavlja dobitak gospodarev, množi kapital njegov, koji će se sutra upotrijeti za to, da se pribavi novi radnik, da se i njega izrabli. Radnici svojim radom sami stvaraju jakost svojih izrabljivača — kapitalista, a svako usavršenje proizvodnje vodi do toga, da veći profit ostane u džepu kapitaliste, a baš to uvećava silu njegovu, njegovo bogatstvo. Bijeda radja bogatstvo, bogatstvo iznova stvara bijedu, jer veliki kapitalista ne samo da izrabljuje svoje radnike nego plete u svoje mreže i manje imućne samostalne gospodare — seljake, male trgovčice, obrtnike, jeftinijom svojom robom istiskuje njihovu robu, uništava ih time i pretvara u razbaštinjene radnike. Tako se na jednoj strani stvaraju ogromna klasa najamnih radnika — proletarijat, prisilje da se kroz čitavi svoj čemerni život probija u grozničavom traženju hljeba i rada. A na drugoj strani stoji malena šačica kapitalističkih vlasnika — buržoazija, gospodarica zemlje, mašina, tvornica, rudnika, željeznica, koja si u najamno ropstvo milijune i milijune proletaraca. — Proletarijat i buržoazija, izvlašteni radnici i bogati posjednici — to su eto dvije glavne klase u današnjem društvu. I te dvije klase vode neprestanu borbu, čas potajnu, čas javnu, tvrdu i nesmiljenu borbu za jednaka prava na iznos produkta, što ga proizvodi proletarijat. Klasa proti klase!

Buržoazija, da beskrajno uveća svoj dobitak, da zgrne u džepove sav višak prihoda, što ga je dobila zavedenjem mašinskog sustava u proizvodnji, — ta buržoazija vječno radi oko toga, da snizi radničku platu, da iscijedi iz njega što više rada i napora, neprestano ga lišava dokolice, otima ga odmoru i obitelji, vuče na razbojište kapitalističkog izrabljivanja i ženu i djecu njegovu, pretvara ga u bezimenu životinju. Proletarac, da uzdrži svoj život, da kakogod obezbijedi svoju obitelj, da se uzmogne u neke osjećati čovjekom, a ne strojem, taj proletarac bori se za kraći dan, za bolju zaradnu platu, za dostojniji postupak. On se bori svaku minutu, ne znajući ni sam toga, bori se pro-

tiv svoga klasnog neprijatelja, koji napinje sve svoje razpoložive sile, da svu radničku snagu pretvori u sredstvo za proizvodnu dobitka. Proletarac bori se i onda, kad se kod kuće trudi već u ranu zoru, kad nastoji da sabere za sebe, za svoj lični život, dio one radne sile, koju je prodao kapitalistu za zalogaj kruha. Proletarac bori se i onim časom, kad upotrebljava ono vrijeme, što mu ga je ostavio lakom kapitalista, na to, da čita, da obogati svoje znanje i proširi svoj duševni vidokrug, kad od zadnjih sredstava daje groše zato, da uči djecu svoju. Jer svaka mrva znanja čini proletarca, njegovo tijelo i duh, njegov mozak i mišice, sve ustaje protiv ropškog položaja, u kojem ga drži današnji buržoaski poredak, osnovan na siromaštvu milijuna, na siromaštvu, koje stvara bogatstvo nekoliko tisuća. Cijelo biće proletarca buni se protiv toga stroja, a čitavi današnji t. zv. "društveni poredak" nije drugo, nego ogromna mašina, kojoj je zadaća, da pomoću zakona i policije, žandara i tamnice, vojne sile i crkvenog naučavanja, drži na uzdi buntovno biće proletarca. Klasa protiv klase!

Klasa bogatih i sitih, sretnih i glupih — klasa buržoaska — vječno se nalazi u borbi sa svojim razrednim neprijateljem — proletarijatom. Kad buržoa, u proračunanoj namjeri, u svrhu lične koristi, davi i gnječi čovječji lik proletarca, kad zavodi ženu i kćer njegovu, dapače i onda, kad ga dariva milostinjom svoje "dobrote", on neprestano kopa sve veći i dublji i širi jaz među sobom i svojim neprijateljem — proletarijatom, sve više ga nastoji uvjeriti, da je on bezimena životinja, koje je dužna, da se slijepo pokorava svome gospodaru.

Uspjesi nauke, naslade, udobnosti, koje se množe razvitkom tehnike, — sve se to u rukama buržoazije pretvara u sredstvo, da se ona uzmogne dignuti nad proletarijat, da učvrsti podčinjeni njegov položaj, da ga učini vječnim nasljednim svojim robom. Klasa proti klasi! A socijalizam i jest ovdje, da prikaže svijetu tu očajnu borbu klase, koja se pojavlja svagdje, gdje bijeda potječe od množenja bogatstva, t. j. svagdje, gdje vlada najamni rad, gdje se dimnjaci tvornica crnim dimom dime, gdje željeznice nose toware robe u daljinu. Socijalizam pokazuje svijetu ovu nemilnu borbu, u kojoj stotine tisuća pogibaju nevidljivom smrću, u kojoj je dojako bio pobjednikom uvijek onaj, koji je zašao u borbu s boljim oružjem. A bolje je oružje do sada bilo u rukama izrabljivača. Skupljeni u jednu zajednicu krvopija, udruženi državnom vlašću, gospodare oni golemim bogatstvom i imaju prilike i vremena obrazovati se. Oni svjesno tlače radničku klasu, propisuju joj zakone, kojima je dužna, da se pokorava, određuju joj vladu, izboru među njima najjače ljude, šalju ih u kasanne, te ih ondje pretvaraju u krvnike njezine i straže tamničke. Buržoazija je organizovana i svjesno vodi svoju klasnu borbu s radnim narodom, s proletarijatom, koji pod utjecajem nejasnoga čuvstva besvjesno nastoji, da se oslobodi svoje muke razdraženim nasiljem.

(Nastavit će se.)

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.
Izdajatelj:

Jugoslovanska socialistična Zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki... 50c
Za Avstrijo... 3 krone

Naslov: "PROLETAREC",

959 W. 21st Place, Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 959 W. 21st Place, Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1906
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

MORALA.

Napisal J. Zavertnik.

"Ali so ideje, za katere se bori-
mo, za katere žrtvujemo vse, kar
imamo, tudi teh žrtev vredne? Ali
so ti naši ideali, katerim poklada-
mo skoro vsaki dan na žrtvenik,
res idealni in vredni žrtev, dela in
truda? Ali so ti ideali res vred-
ni nevarnosti, kakersnih prinese
vsak prevrat? Ali je socialistična
morala res čista, in bodo li ljudje
v socialistični človeški družbi žive-
li srečnejši, kakor v današnji, v
kateri trepetajo pred strogimi za-
koni in peklom?"

Jaz v tem oziru odgovarjam od-
ločno in upam, da bodo tudi vsi mi-
sleci pritrdili: "Socialistična mo-
rala se najboljše zrcali v modernih
mislih o pravici in dobroti."

Podlaga stari morali je bila ved-
no groza. Oficijska morala se pa
dandanes v današnji družbi zrcali
v tem, da nižji, časte višje, da višji
zapovedujejo nižjim. Princip auto-
ritete — avtoriteta je nekaka pod-
laga današnjim moralnim nazorom,
je in ostane, da višji napram niž-
jim niso nikdar zakrivali kake kri-
vice, temveč, da so vsled očetovske
skrbí za nižje le včasih malce pre-
korajčili svoj delokrog. In če slu-
čajno ni nobenega gospoda, ki bi
imel zapovedovati in kogar bi mo-
rali drugi nižji ljudje v bogati, po-
tem imamo še tudi nekaj zakonov,
ki so direktno v protislovju z zdra-
vo človeško pametjo. Take zakone
ljudje pogostokrat izvršujejo točno,
ne da bi preje svojo vest uprašali,
so li taki slabi zakoni tudi v soglas-
ju z njihovo vestjo.

Ravnotako je tudi z marsikate-
rimi verskimi nauki raznih ver.
Vsaka cerkev zahteva kategorično,
da se njeni nauki spolnjujejo do
pičice, ne glede, če so moralni ali
proti moralni, če se strinjajo ali ne
s čisto človeško vestjo.

Današnje družabne razmere so
tudi zakrivil, da še dandanes sko-
ro 90 odstotkov ljudi misli, če slu-
čajno katerikoli kakega lačnega na-
sitijo, nagega oblečejo, ali kakega
človeka prenoče, ali mu pa poma-
gajo z nekaj centi, da jim mora člo-
vek biti do smrti hvaležen, in to
hvaležnost pokazati s tem, da vsa
njih dejanja, ne oziraje se, so li do-
bra ali slaba, z hlapčevsko poniž-
nostjo hvali.

In ljudje, ki zahtevajo, da jih

drugi hvalijo, da so jim za drobt-
nice hvaležni, vidijo tudi v vsakem
drugem človeku sebičneža, ker so
sami sebični. Ako kdo dandanes bi-
ča korupcijo pri vladi, v mestnem
svetu, v kakem društvu, ali kjenko-
li si bodi, takoj bodo sebičneži, hva-
lelovci in druga moralno propadla
golazen zakričali: "Lejte ga lo-
pova! Zadnjič je večerjal zastoj,
pa se za večerjo še zahvalil ni, da si
ni imel nič cvenka v žepu. In ta
človek naj bi se resno bojeval zo-
per korupcijo. Kaj še. Njemu se
gre le za to, da bi zasedel mesto do-
tičnih, ki se valjajo v korupcijskem
blatu."

Tako se glasi pesem ljudi, ki v
moralnem oziru tudi vsakega dru-
gega človeka sodijo po sebi.

In takšni moralni nazori so pri-
vedli človeško družbo tako daleč,
da je mnogim ljudem več vreden
pes, ali kaka druga žival, kot člo-
vek. Da je to resnica, dokazuje na-
slednji dogodek:

V Chenectady-u, N. Y., je hči
Austina A. Yatesa, advokata kapi-
talističnih družb, priredila psom
bogat zajuterk. V sprejemni sobi
je Hatty Yates sprejemala pse, od-
koder so potem v spremstvu svo-
jih dam odhajali k zajuterkovalni
mizi, ki se je šibila pod težo najiz-
bornejših jedil, kakersnih na mizah
delavcev ni videti, ker delavci ne
zaslužijo toliko, da bi si jih kupili.

In v očigled taki moralni propa-
sti, se človek nehote vpraša: "Ali
je taka človeška družba še vredna,
da se socialisti žrtvujejo kolikor
morejo za preobrat današnje mo-
ralno propadle človeške družbe?
Ali bi ne bilo najboljšje, ako bi člo-
veška družba poginila v svojem
lastnem moralnem blatu?"

In večina socialistov bi tem
vprašanjem pritrdila, ako bi socia-
listi ne zajemali novo moč za pre-
obrat današnje človeške družbe v
svojih idealih, v svojih končnih ci-
ljih, ako bi ne verjeli trdno v to,
da bodo s sprememnitvijo današnje-
ga gospodarskega reda padli tudi
današnji moralni nazori.

Morala ni kako povelje, katere-
mu se mora vsakdo pokoriti, ni be-
seda, katero se ponavlja, za indivi-
dij le zunanja stvar; morala je del
bitja, je produkt življenja samega.
Vsled tega naj človek vedno išče
resnico, izvršuje svoje dolžnosti,
spoznava samega sebe kakor tudi
uči in respektira pravice in interes
drugih. Tako moralo učimo in pri-
znamo socialisti in radi tega jo s
zadoščenjem primerjamo z moralo
današnje človeške družbe.

MOYER, HAYWOOD, PETTI-
BONE.

Napisal J. Logačan.

Dne 17. febr. t. l. je minolo leto,
da so birči v službi kapitalističnih
zarotnikov nepostavnim potom
aretirali Moyerja, Haywooda in
Pettibona, neustrašene voditelje
"Zapadne zveze plavžarjev in ru-
darjev in jih skrivoma s posebnim
vlakom odpeljali iz države Colora-
do v Idaho.

Kapitalistični z rotniki so vse
poskusili, da bi razdžali "Zapadno
zvezo plavžarjev", ki je zapisala
na svoj prapor razredni boj. V za-
četku so ponujali votiljem tem zve-
ze denar. A ker to ni pomagalo, pri-

čela so preganjanja in sicer tako
kruto, kakersna so mogoča le v
Tunčiji ali pa v sveti Rusiji.

Najprvo so birči v službi kapi-
talističnih morčev pogнали z dina-
mitom v zrak stavko-kaze v Cripple
Creeku, da bi osumili voditelje or-
ganizacije kot krvoločne dinamitar-
de, ki hočejo z grozodejsti prisiliti
kapitalistične tolovaje do kapitula-
cije.

Kapitalisti so se varali! Veselje
je bilo kratko!

Krvni psi so dvakrat sledili sled
dinamitardov v koč dveh kapitali-
stičnih birčev in tudi kasnejša pre-
iskava je dokazala jasno kot beli
dan, da so le birči v službi kapi-
talističnih tolovajev bajé izvršili
zločin v Cripple Creeku.

Sedaj so jih morali radi ali ne-
radi izpustiti iz ječe voditelje "Za-
padne zveze plavžarjev in rudar-
jev"

Kapitalistični tolovaji pa s tem
še nikakor niso bili zadovoljni. Kapitalistična zver je mučila noč
in dan svoje močgane, da bi izumila
sredstvo, s katerim bi lahko pogu-
bila delavske voditelje. In kakor
nalašč, je bil dne 30. decembra
1905 ubit Steunenberg, ekskuber-
nator države Idaho. Sedaj je zara-
jalo veselje v tolovajskem kapi-
talističnem taboru. Sredstvo, katero
so toliko časa iskali, so imeli. In
ko je še neki pinkertonski detektiv
(S človeško kožo prevlečena zver.
Opomba stavca.) izjavil guberna-
torja Gooding, da mu je neki dru-
gi detektiv povedal, da so Pettibo-
ne, Moyer in Haywood zakrivali
smrt ekskubernatorja Steunenburga,
dasiravno ga v svojem življe-
nju niso nikdar videli in nikdar nič
imeli opraviti z njim, takrat je ka-
pitalistična zver zavriskala veselja,
dala je aretirati omenjene tri so-
druge in odpeljati jih skrivoma s
posebnim vlakom iz države Colora-
do v Idaho.

Minolo je že leto dni, kar so o-
menjeni sodrugi v ječi. Večkrat se
je že zahtevala obravnava, ali iz
raznih vzrokov, čisto navadnih iz-
govorov se je stvar zavlekla. Sedaj
je določena obravnava za dne 5.
marca 1907. Bomo videli. Morda
bodo kapitalistični tolovaji zopet
skušali zavleči obravnavo.

Dobro.

Mi ne zahtevamo družega kakor
da se obravnava nemudoma vrši in
sicer nepristranski. Gubernator
Gooding je rekel, da naši sodrugi
ne bodo zapustili živi države Ida-
ho...

Tudi dobro. Ali mi bomo tudi
zahtevali žrve za žrtve, ni ne bo-
demo držali križem rok in mirno
gledali, kako kapitalistični tolovaji
morijo bojovnike-voditelje prole-
tariata. In če se bo nov justičen
umor izvršil, če se bode drama izza
leta 1887 zopet ponovila, potem bo-
mo zavedni delavci vseh narodov
poskrbeli, da se bode zvedela čista
resnica širom velike ameriške re-
publike, da bo ta resnica prodrla v
kočo vsakega kmeta v preriji in
gorovju, v stanovanje vsakega de-
lavca tudi v najmanjšem industri-
jelnem kraju in da bo ogorčenost
proti provzročiteljem justičnega
umora tako narastla, da bo vsa to-
lovajska kapitalistična svojat v I-
daho in Colorado navezala svojo
culico in obrnila veliki ameriški
republiko hrbet za vselej.

Kar je bil za prve kristjane križ,
to bodo tudi za zavedne ameriške
delavce vislice, če se izvrši nov ju-
stičen umor.

Kristjanska ideja je zmagala v
znamenju križa, socialistična bode
pa zmagala v znamenju vislic.

— Dne 17. febr. 1907 so se vrši-
li po vseh večjih in manjših mestih
Zdr. drž. protestni shodi, na kate-
rih se je protestiralo protti namera-
vanemu justičnemu umoru na so-
dr. Moyer, Haywood in Pettibone
v Bossie, Idaho. Posebno impozan-
ten shod je bil Chicagu, na kate-
rega so prihili strokovno organi-
zirani delavci in telovadci z vihra-
jočimi prapori. Razni govorniki,
med njimi tudi J. O'Neill, urednik
"Miner's Magazine", rudarskega
strokovnega glasila, ki je prihitiel
od Skalnatega gorovja v Chicagu,
da apeluje na delavstvo, da se za-
brani nov justičen umor v Boissie,
Idaho, so bičali oestro kapitalistič-
no zversko svojat v Idaho in Co-
lorado.

— Obravnava Kornelija P. Shea
in drugovi je končana. Po dvetur-
nem posvetovanju so porotniki iz-
rekli soglasno, da so vsi obdolžen-
ci nekrivi. S tem izrekom so doži-
veli podjetniki, ki so združeni v
"Employers' Association" in ki so
hoteli spraviti v ječo voditelje zna-
nega štrajka voznikov v Chicagu,
najhujši poraz. Z ena besedo: Or-
ganizirani delavci so zmagali, or-
ganizirani podjetniki so pa podle-
gli.

Mi mislimo, da ni treba še pose-
bej poudarjati, da taka razsodba
napolnjuje srce slehernega organi-
ziranega delavca z veseljem. Vse-
kakor moramo pa javno povedati,
da se je tekom prve obravnave, ki
je trajala 140 dni in tekom druge,
ki je trajala 20 dni, razkrilo toliko
korupcije v uniji voznikov, da se
mora človek nehote uprašati: Ali
so bili organizirani vozniki same
ovce, da so slepo sledili Albertu
Youngu, prejšnjemu predsedniku
unije voznikov, ki je nastopil kot
državna priča (izdajalec), da bi
sebe izrezal, Kornelija Shea pa po-
kopal?

Vsled tega še enkrat priporoča-
mo delavcem: *Bodite oprezni in
mislite s svojimi lastnimi močgani.*
Dokler bodo drugi mislili za vas,
bodete vedno goljufani. Zategadel
kritizirajte vsako stvar javno in
dostojno, če se vam dozdeva nepra-
vična. Kdor se dostojne kritike bo-
ji, tega nameni so črni in nepo-
štei.

NAVIDEZNA MOČ PRAKTIČ- NO DVOMLJIVA.

V današnjem družabnem sistemu
je vsaka, navidezna še tako velika
— organizirana, bodi si podjetni-
ška, vojaška ali delavska moč, brez
praktične veljave, kakor hitro se
izneveri svojim prvotnim načrtom.

Danes vsak velikač, naj bo de
kralj, cesar, predsednik republike,
politikar ali delavski vodja, razmo-
triva svoj program in delovanje v
korist naroda, narodov ali delav-
stva. — v resnici je pa enemu kot
drugemu edino le za njega lastno
lastno korist in obstanek.

Navidezno mogočna rusovska avtokracija je poslala rusovske sinove v boj na Orijent napram navidezno slabotnim Japoncem, v smislu slave, časti in blagor ruskega naroda.

Narod so obremenili z ogromnim vojnim davkom, svoje najboljše sinove so poslali na morišče, kot klavno živino; generali in vojni liferantje, kakor drugi avtokratje so pa milijone utaknili v svoj žep.

Vse se je zgodilo v imenu časti in slave — za blagor ruskega naroda.

Jednake, dasiravno ne tako očitne nesramnosti vidimo povsod po svetu, kamorkoli se ozremo.

Taka je kolonijalna politika nemške, angleške, severno ameriške i. t. d. Razlika je le v tem, da ostale države ne zadenejo na tako močnega in odločnega nasprotnika kot so Rusi.

Ko so leta 1903 po dokončanih nemških državnozborskih volitvah brzojavili poročali svetu, da nemška soc. demokracija šteje tri milijone volilnih glasov in, da soc. dem. z 81 mandati sédejo v državni zbor, si je marsikdo mislil — mogoče tudi nehote, da je doba socijalistične vlade blizu.

Pričakovati je bilo, da se vladna politika vsaj reformira, če že ne večnoma spremeni. Vsaj kot opozicijska stranka, bi soc. dem. bili lahko nastopili proti vladi s svojimi zahtevami: da imajo večino naroda ter, da opozicijo prenesejo na narod. Da se bode z mučenjem vojakov nadalje toliko poročalo, ni gotovo nihče mislil. Vzlic temu nam pa poročila o mučenju nemških vojakov zadnji čas ne prenehoma prihajajo, kar je jasen dokaz, da nemška vlada ni imela najmanjšega respekta pred tri milijoni soc. glasov in 81 mandati.

Poglejmo na kratko, kaj so v resnici storili ti državni prekucni, nemški državnozborski socijalni demokratje v zadnjem državnem zboru. V prvo dolžnost so si šteli zasesti, kot druga največja stranka v državi — podpredsedniški stolec v državnem zboru.

Ker je pa v njih vrstah zavlada la zavist, kdo izmed njih naj bi imel to čast: biti nominiran podpredsed. kandidatom drž. zbora, ki ima potem "čast" deliti cesarju poklone, se je isto opustilo.

O velikem premogarskem štrajku, rurskega okraja so bili tudi državnozborski soc. demokrati poslanci, ki so premogarje prisilili na delo predno so podjetniki dovolili njihovim poštenim zahtevam ter so na ta način stavko izdali.

Delavstvo od zadnjega nemškega drž. zbora sploh ni ničesar doseglo. Na zadnjem strankarskem kongresu v Jeni se je vsestransko debatiralo o splošni stavki, toda program splošne stavke se je odobril samo za politične načrte prodreti, nikakor se pa splošna stavka ni odobrila za ekonomičen boj, kar edino je delavstvu v korist.

V smislu tacega postopanja od strani vodij ni čuda, če se delavstvo naveliča politike in parlamentariziranja pa poslušati krasne govore, ker večina komaj čaka aktivnega nastopa ter prehaja k anarhizmu. Nekateri razredno nezavedni pa tudi k reakciji nazaj. Nemški list "Chicagoer Arbeiter Zeitung" piše

z dne 26. januarja glede nemških državnozborskih volitev: — "Proti splošnemu pričakovanju, gotovo tudi od strani vladnih krogov, je nemška soc. dem. stranka zadobila pri večerajšnih volitvah občutljiv udarec.

V drž. zboru so izgubili 17—20 sedežev. Izgubili so okraje, v katerih so se čutili popolnoma dedne in v družih okrajih, kjer so izvajali pri prejšnjih sijajno zmago, so prišli to pot komaj skozi.

81 soc. poslancev je šlo leta 1903 državni zbor, sedaj jih je pa le nekaj nad 40.

Cesarju vdani, konservativci kakor liberalci so privedli do zadnjega moža na volišče in izvajali so zmago, ki dela sramoto vsi doseženi statistiki volilne borbe. Značiti pomeni to za nemška soc. dem. blagoslov.

Ako bi k prejšnjim mandatom pridobila še kaj novih, bi bila v površnosti, v katero je stranka že nekaj let sem poglobljena — neovirano "napredovala". Tako se pa spominja lahko na svojo preteklost — prvotno izrečne cilje, ki so edino na potu revolucije in ki se ne dajo izvesti potom ponižnih reform.

Prav mnogo upanja, da se stranka obrne na prvotno pot — seveda ni.

Nemška socijaldemokratska stranka ima premmogo taeih elementov, ki zasledujejo Milleranda in Brianta na Francoskem."

Avstrijska soc. dem. stranka v domovini postopa v vseh zadevah po vzorcu nemške bratske stranke. Oproščeno naj mi bode, če danes tukaj pripomnim, da v jedrnih razmerah je tudi svojčas pričakovati jednake zgodovine.

Že sem opomnil dve navidezni moči, ki ste v praksi pokazali svojo slabost in to ne radi slabosti svojih članov, marveč radi prevzetnosti in lakotnosti vodij. Vsled tega, predno preidem k tretji točki navidezne moči — toplo priporočam vsem rojakom, sploh delavcem: naj se vsaki zanima za svojo izobrazbo, slednji naj misli: nič prepustiti drugim, da bi oni skrbeli za maso, da bi bilo treba vodij.

Le kadar bode vsak vedel, kaj mu je storiti, se nam ne bode treba več bati izdajalcev — naših koristi.

Proč z vodiji! Naši zastopniki in uradniki naj bodo le izvrševalci naše volje.

Kakor hitro prenehajo biti to proč z njimi! Danes žal ni tako, dasiravno nekateri zatrjujejo, da je tako.

Navidezna moč praktično dvomljiva je v Zjed. državah "United Miner Workers Union".

Leta 1903 smo na skupni konvenciji premogarjev in zastopniki premogokopov pridobili o. 555. Isto smo imeli eno leto, potem pa po pritisku predsednika J. Mitchella za dve leti popustili.

Lansko leto pa, ko se nismo dali več v kozji rog vgnati zopet dobili stem, da je bilo delo od 2—3 mesece suspendirano in zopet pogodbo sprejeli za dobo dveh let. To je baje zato, da podjetnikom ni potrebno biti vedno pripravljenim na boj, če bi se slučajno ob letu premogariji zopet strmoglavili in hoteli imeti kak cent več.

Podjetniki so se osigurali za vsake slučaj v ti dobi štrajkat, vsaj je glasom pogodbe vsake član unije \$10 kaznovan če pogodbo prelomi in gre na štrajk. To baje v interesu delavcev?

Leta 1903 smo dobili zvišanje o. 5.55 brez štrajka, toraj popolnoma mirnim potom; potem, ko smo zopet dve leti delali za nižjo plačo — smo bili pa primorani 2—3 mesece počivat. Lansko leto so se na konvenciji hvalili, kako ogromna da je organizacija, koliko milijonov da ima denarja i. t. d. Letos je pa blagajničar Wilson proglasil, da organizacija nazaduje, da ima le še \$300,000 v blagajni in da je 38,500 članov zbrisanih iz organizacije, samo zato, ker niso plačali "dusa". Očividno je, da premogariji ne umevajo poznati vrednosti unije pod Mitchellovim vodstvom in večletno pogodbo.

Kako nas je unija podpirala za časa izprtije je v kratkem povedano: dobivali smo skozi 10 tedensko šetanje po \$9 na teden in tisto le iz deželne unijske blagajne in ne iz narodne.

Znanec z zapada mi je umestno pripomnil, da je naša unija jednaka farmarju, ki je poletni čas s konji napeljal kopicu mrve, pozimi pa konje pognal na plano. Sicer pa to ni vse, kar imam danes povedati o naši uniji.

Vnaprej mi je povedati, da naj se me ne tolmači napačno; kajti nisem za odpravo unije, pač pa sem za preosnovo le-te; in sicer za preosnovo v smislu "Western Federation of Miners". Prav tukaj, v okraju kjer delam jaz, je premogar vedno med dvema ali tremi ognji, t. j. na eni strani unijska postava, na drugi deželna postava in tretje bossove zahteve. Vsaka stran odmirja visoke kazni za prestopke, a premogariju je vendar nekaj storiti če si hoče zaslužiti vsakdanji kruh.

Vse graje je potrebno, da se se napram bossum in podjetju od strani unije nikdar tako strogo ne postopa kakor napram članom. Primer: les se ne sme vzeti, če je izven delavnega mesta; boss reče: tam imaš les, vzemi ga, notri ga ne da, brez lesa je nevarno in tudi nemogoče delati, sam pomagati — je pa kaznjivo i. t. d.

Prišel je semkaj tudi rudar iz Idrije, Mihael Kobal, on je rudar sploh odkar si služi svoj kruh — to je kacij 7—8 let, dobil je delo. Jaz sem ga predložil za pristop k uniji. Prvo uprašenje je bilo, če je "Miner". Odgovoril sem, da on še ni drugod delal kot "mini". Nadalje so me vprašali, če je delal v "Coal mine". Ne, sem rekel, ampak on je "miner" sploh; njegova rodovina je minarska, mogoče že več kot sto let. Njegovi stariši in prastariši so bili "minarji". Ali ni "Coal miner", — so rekli. Vsi moji izgovori in prigovori, da je na rudi bolj imenitno delati kot na premogu, so bili zaman. Zahtevali so od njega \$50 pristopnine k uniji. Za "minerje", to se pravi "Coal minerje" je pristopnina \$10, za ne "minerje" \$50.

Na uprašenje, kaj bi storili z rudarjem, ki pride z zapada z unijsko karto od "Western Feder. of Miners", so mi na kratko odgovorili, da ga sploh ne sprejmejo. Vsi moji izgovori, da se unija glasi "United

Miner Workers" in re "Coal miner", ter da se po vseh deželah vsi "minerji" organizirajo skupno v eno unijo, kakor napr. na zapadu W. F. of M., ter da lahko gre z ene vrste rova v drugega delati, so bili zaman.

Odgovorite mi rojaki, če ni tako postopanje krivično in li ni potreba v naši uniji preosnov??

Simon Kaurčič.

ZA OSVOBODITEV MOYER-JA, HAYWOODA IN PETTIBONA.

Dne 27. febr. se je vršilo zborovanje delegatov strokovnih in drugih naprednih organizacij na 55. North Clark St., Chicago, Illinois, na katerem so se posvetovali, katera sredstva je treba rabiti in kakšnih potov se je treba poslužiti, da se Moyerja, Haywooda in Pettibona reši iz ječe in zabrani nov, justičen umor. V eksekutiven odsek je bilo voljenih trinajst mož: Chatel, Peter Kinikrehm, John Collins, M. Rossika, W. Smith, S. Olliver, L. Arnold, G. Nestor, W. Berger, G. T. Fraenkel, T. Rumberg, B. Berlyn in H. Paxon.

Odbor bo izdal posebne letake in jih razširjal v Chicagu in Cook okraju.

V letakih se bo na drobojno poročalo o vseh fazah obravnave, obenem pa tudi povedalo, zakaj nameravajo coloradski kapitalisti zvršiti zopet justičen umor.

Odbor je sklenil tudi ustanoviti permanentno brzavno zvezo z Boisse, Idaho, kjer se bo vršila postavna bitka, in Chicago. Vse brzojavke bodo objavljene v "Chicago Arbeiter Zeitung" in "Chicago Daily Socialist".

Blagajnikom je izvoljen Joseph Schmidt, 45. 161 East Randolph St., Chicago, Ill., kateremu se naj tudi pošilja denar in vsa tozadevna uprašenja.

Jugoslovanska socialistična zveza je darovala za osvoboditev \$5 in jih odposlala na "Chicago Arbeiter Zeitung". Upamo, da bodo temu zgledu sledila tudi vsa druga slovenska napredna društva in se odzvala z večjimi ali manjšimi zneski pri soodr. J. Schmidtu, katerega so postavile organizacije vseh narodov in raznih struj blagajnikom. Denar bo izkazan po zahtevi v "Chicago Arbeiter Zeitung" ali pa v "Chicago Daily Socialist".

Končno še omenjamo, da so nekateri isti raznih narodov izrabili zaroto kapitalistov napram Moyerju, Haywoodu in Pettibonu v svoje spekulativne namene s tem, da pišejo radikalno o aferi in pobirajo denar za obrambni skla l.

Torej še enkrat: V Chicagu naj se denar direktno pošilja le izvoljenemu blagajniku — J. Schmidtu.

Listu v podporo.

Četiri rveni kot dr. Ječmenjaka \$2.10; J. Fritz blok \$2.50; 4 cerveni v soc. Turn Halle 60c; J. J.: ob odhodu iz severne strani \$1.10; John Jazbec, Wash.: \$1.00; ker se chicaški delavci zavedajo svojega razreda in protestirajo napram nameravanemu justičnemu umoru v Boisse, Idaho, 50c. — Skupaj \$8.30.

O KARLU MARKSU IN NJE- GOVIH DELIH.

Pavel Mihalek v "Nasih zapiskih".

(Dalje.)

Ko so leta 1848, v Bruselj prihajala prva poročila o revoluciji v Parizu, je zavrelo tudi v Belgiji. In v Bruslju so se po ulicah razlegali navdušeni klici: "Vive la republique!" (Živela republika!) Toda vojaštvo je zatrla vsak upor in poleg tega je belgijska vlada nadzirala tuje priseljence, katerih je bilo mnogo v Bruslju in po drugih belgijskih mestih. Vlada je tudi opazila, da je Karl Marks duša nemških prognancev v Bruslju. In zato se ni čuditi, da so nekega jutra prišli stražniki v Marksovo stanovanje in ga, ko se je pri ženi in otrocih poslovil, odvedli s seboj. Tako nenadoma osamljena žena njegova tudi ni hotela ostati sama z otroci v tujem mestu, in zato je zahtevala že isti dan, da naj jo peljejo k možu; zaprli so jo, toda zaprli so jo med — vlačuge, kjer je morala prebiti hrabra žena vso noč. No, Marksa so kmalu izpustili naročivši mu, da se izseli. Zopet je prišel v Pariz, kjer se je po naglem koncu, da, uprav smešnem koncu kraljestva meščanskega kralja Louis Filipa, osnovala začasna republikanska vlada. V tem se je svobodno mislje po vsej zapadni in srednji Evropi kmalu razvil in jako hitro razširil ogenj revolucije. Metternich je padel, Berlin, Dunaj in malone vsa vzhodna mesta skoraj tja do mrzle Škandinavske so se uprle. Ogrji in Italijani so napovedali vojne Avstriji in njeni zastareli upravi i politiki; tudi po nemških državah je takrat zavrelo. V tem ognju je Marks hitel domov v Kolin, kjer je postal urednik velikega demokratičnega lista Neue Rheinische Zeitung. Čini Marksa in drugov leta 1848, so bili že več kot človeški. Dvakrat je bil Marks obtožen hujškanja k upor, a bil obakrat oproščen. Poleti 1849. je končno pruska vlada izgnala Marksa kot "tujca". Šel je zopet v Francijo; ker mu je pa meščanska vlada hotela delati ovire radi naselitve, se je preselil stalno v vzorno deželo industrije, Anglijo. Tam je Marks tudi izvršil svoje delo kot voditelj svetovnega socializma.

Samo v Angliji, posebej v Londonu, je mogel dovršiti svojo knjigo "Kapital", ker je imel takorekoč pred seboj tako razvit kapitalizem, kakor ga še ni bilo takrat nikjer. Poleg tega mu je prav dobro služil britski muzej s svojimi bogatimi zakladi. V muzeju je delal podnevi in ponoči, ob luči je pa sestavljal svoje spise.

V Londonu je napisal Marks celo vrsto člankov zgodovinske vrednosti, potem "18. Brumaire des Louis Napoleon" in pozneje od Engelsa izdano knjigo "Razredni boji na francoskem". Poleg tega je sodeloval pri ameriškem listu "Daily Tribune" ter pisal za delavske takozvane kartistične liste na Angleškem.

Leta 1859. je izšla Marksova knjiga "H kritiki politične ekonomije". Založnika mu je preskrbel Lassalle. Marksu je bil namreč nemški knjižni trg zaprt, ter je moral svojo prejšnjo knjigo "Raz-

kritja o komunističnem procesu" izdati v Severni Ameriki.

Marks s svojim novim spisom nikakor ni bil zadovoljen. Ni mu bil dovolj jasen.

Pričel je delo iznova. Skrbno je nabiral podatke iz življenja. — Analiziral je kapitalizem in vse kar je z njim v zvezi — valovanje kapitala, nakopičevanje kapitala, razjasnil je bistvo mezde, izvor kapitalistiškega dobička, logični razpad kapitalistiške družbe i. t. d. Delo je raslo in naraslo za toliko, da ga Marks sam ni več mogel dovršiti. Iz te snovi je nastalo monumentalno delo "Kapital, kritika politične ekonomije". Prva dva svezka, ki sta izšla leta 1867., je Marks še sam dovršil, tretjega do malega, a izdal ga je Engels leta 1885., četrti je ostal nedovršen in ga bdi sodaj urejuje zvesta roka K. Kautskega.

Okoli leta 1870. je krepki in neutrudni Marks pričel bolehati. — Kdor je delaven in bi rad delal, pa radi boleznini ne more delati, ta vé, koliko je Marks pretrpel. Imel je še toliko povedati, toliko izvršiti, a ni mogel. Vedno hujše mu je prihajalo. Med tem mu je konec leta 1881. umrla žena, ki ga je razumevala kot nobena druga, in že preje so mu pomrli nekateri otroci, med njimi njegov sin, za katerim je neizrečno žaloval. Dne 14. marca 1883. pa je tudi sam zaspal: čisto mirno in lahko je izdihnil. Nagrobnico je govoril v angleškem jeziku prijatelj Friderik Engels. Ta je rekel: Kar je bojujoči se evropski in ameriški proletarijat, kar je historična znanost izgubila s tem možem, to se ne dá primerjati . . .

(Dalje pride.)

DROBTINICE IZ VELIKE FRANCOSKE REVO- LUCIJE.

Sestavl J. Z—k.

KRUHA, KRUHA!

Dvorna kamarila, uvidevši, da revolucija zmaguje, je svetovala omahljivemu Ljudevitu XVI., naj odide v narodno zbornico in z obljubami potolaži razburjeno ljudstvo. Kralj je res obljubil novo ustavo, zajedno je pa prosil, da se vse mirnim potom poravnata. Ljudstvo je verjelo v obljube kralja in se potolažilo.

A bil je zopet le mir pred nevihto.

Napočil je 5. oktober 1789, na katerega se je tudi odločila prihodnost francoskega naroda.

Že prejšnji dan je vrelo in kipel v Parizu, kakor voda v kotlu, vsled podraženja moke in kruha.

Ali dne 5. oktobra ni bilo v Parizu dobiti kruha, pekarnice so bile zaprte.

Gladni otroci so prosili, matere kruha zama. Edinega ljudskega živeža ni bilo dobiti za denar, ne zastonj.

Delavci in meščani so stali na ulicah in trčili in razgovarjali o groznem položaju.

"Kruha, kruha hočemo," so klicali gladni otroci in tako hetili plamen ustaje v srcih delavcev in meščanov.

Kar je nekdo na trgu Caroussel zaklical: "Mi in naša deca umira-

mo gladi, v Versaillesu se pa kralj in njegova zalega gosti s kolači in ponicami."

"Pojdimo v Versailles," je zaklical nekdo drugi, in priženimo vso zalego nazaj v Pariz, da znami lakote pogine."

"Pojdimo v Versailles," je zagrmelo iz tisočerihih grl.

Žene so korakale v prvih vrstah, katerim je sledilo vse.

"V Versailles, v Versailles!" je odmevalo od vseh strani. "Kruha, kruha, kruha hočemo, naša deca umira lakote," so zopet drugi klicali vmes.

General Lafayette, ki je imel dokaj zaslonbe v francoskem narodu, je skušal z gladkimi besedami sestrano ljudsko vojsko pregovoriti, da bi opustila svojo pot v Versailles.

Ljudstvo se je njegovemu početju smejalo in drlo med živahnimi klici:

"V Versailles, v Versailles, proti Versaillesu."

Ko je Lafayette uvidel, da z lepa ne opravi nič, je zaukazal po bobnarjih sklicati narodno stražo, da bi odmarširal z njo v Versailles, da bi v slučaju sile branil kraljevsko obitelji.

V trume razdeljene so korakale ženske proti Versaillesu, spremljali so jih pa oboroženi možje in narodna straža.

Kralju in kraljici se niti sanjalo ni, kakšno razočaranje ju pričakuje, ker je bila v Versaillesu precej močna vojaška posadka. Kralj je živel v Versaillesu precej preskrbeno, ker ga je v to brezskrbnost zazibala njegova soproga Marija Antonijeta, češ, da se mu vsled močne vojaške posadke ni ničesar bati s strani ljudstva.

Ali kakor ptice viharice na morju naznanjajo bližajoči se vihar, isto tako so prisopihali prvi seli v Versailles, ki so naznanili bližajočo ljudsko vojsko, ki drvi proti Versaillesu.

V Versaillesu je poročilo o bližajoči ljudski nevihti napravilo grozno zmešnjavo. Dame-dvornice, ki so navadno zaničljivo gledale vsakega, kdor ni bil vsaj baron, so se zbrale v sobi kraljice, kjer so strahu glasno ihtele.

Nakrat je vstopil kralj v sobo, ki se je vsled posebnega poziva vrnil iz Saint Clouda, kamor se je odpeljal v jutro na sprehod.

Komaj ga je kraljica zagledala, je takoj hitela k njemu in mu pričela prigovarjati naj s silo požene ljudsko vojsko nazaj proti Parizu.

Toda omahljivi kralj je mirno odgovoril: "Posvetovati se hočem prvo z ministri, česar je treba storiti."

To pa ni bilo Mariji Antonijeti všeč. Svetovala je še enkrat naj se púntarje sprejme z meči, sulicami, topovi in puškami. Ko je uvidela, da jo nihče ne posluša, je jezno zapustila sobo.

Sedaj so se pa začeli prvi strelji in močni udarci na vrata. Princ Luksenburg je pritekel v sobo in na kratko povedal, da ženska deputacija želi govoriti s kraljem.

Kralj, spoznavši situacijo, se je udal, sprejel je deputacijo in ji obljubil, da bo zaukazal takoj odpreti vse žitnice, da bo narod imel dovelj kruha.

Deputacija je to sporočila naro-

du, ali narod ni verjel kraljevi obljubi, ker je poznal njega omahljivost. Narod je taboril na prostem, da si je noč pričela razgrinjati svoja črna krila čez naravo. Le tu in tam so se glasili še pozno v noč klici: "Kruha, kruha hočemo! Kralji nas hoče zopet preslepiti!"

Nakrat sredi noči je nekdo ustrelil iz gradu na sestrano ljudstvo. Nastala je tihota. Sedaj se je pa zaslísal močni glas Maratov:

Bratje! Streljajo na nas. Tako izvršuje kralj svoje obljube."

"Doli s kraljem!" je zagrmelo iz tisoč grl in ljudstvo je naskočilo grad.

V gradu so pa na ljudski naskok odgovorili s topovi in puškami. Salvo za salvo so pošiljali vojaki na slabo oboroženo ljudstvo. Ali ljudstvo se ni zmenilo za kroglice, temveč je krepko prodiralo naprej, dasi so kroglice iz vojaških pušk nosile smrt in gorje v ljudske čete.

Nakrat je streljanje potihnilo. General Lafayette z narodno stražo je prihitel iz Pariza in se utaboril puntarjem za hitbom.

Lafayette je zaprosil za avdijenco pri kralju, katero mu je kralj tudi dovolil. Po kratkem dogovoru se je kralj pomiril in zaukazal gardi, naj se umakne.

Ali ljudska vojska je rastla in naraščala. Prihajale so vedno nove ljudske čete iz Pariza, pa tudi vojaki so pričeli družiti se z ljudstvom. Avdijenca med Lafayetteom in kraljem je bila le nekako premirje. Po končani avdijenci so zopet pričele pokati puške in ljudstvo je z vso silo naskočilo grad. Udarci za udarcem je padal po vratih, dokler se niso vrata porušila, ljudska vojska pa kakor hudournik vdrla v grad.

Že so padali udarci na vrata kraljevske spalnice, kar je prihitel Lafayette, ki je z besedami pomiril ljudstvo, da je ostavilo grad in kralja zaprosil, naj se pokaže ljudstvu in mu obljubi, da bo odpotoval v Pariz.

Kralj je skušal z diplomatičnimi izgovori izvleči se iz zagate, ali klici: "kralja hočemo videti, kralj mora v Pariz," so ga spominjali na resno situacijo in slednjič je kralj stopil na balkon in dejal:

"Ljubi otroci! Obljubim Vam, da se bom takoj preselil v Pariz, samo, da se umirite."

Burno pritrdjevanje je sledilo tem besedam kralja. Kralj se je zadovoljen vrnil v sobo, saj je zopet s praznimi besedami potolažil leva — razjarjeni francoski narod.

Komaj je vstopil v sobo, že je zopet zadonel klic:

"Kraljico hočemo videti, kraljico!"

Le nerada je stopila prevzetna Marija Antonijeta na balkon. Ljudstvo jo je sprejelo z globokim molkom, kar mnogokrat glasnejše govori, kakor najhujši krik. Le nerada je naduta kraljica lahko uklonila svojo glavo, potem se pa zopet umaknila v sobo, od koder je odšla v pripravljeno kočijo, ki je imela odpeljati kraljevsko obitelji v Pariz.

Nekoliko kasneje so topovi naznanjevali, da se je kralj odpeljal v Pariz in se vklonil ljudski volji.

DOPISI.

Seattle, Wash., 5. febr. 1907.

Listi so prinesli vest, da so v Wenatchee, Wash., aretirali katoliškega duhovnika Rev. J. H. Colina, očeta novorojenega otroka, katerega mati je 17 let stara Miss Charlotte Noris. — Pač posledica celibata. —

Vincent Harper, socijalistični poročevalec tu v Seattlu, je spisal brošuro pod naslovom: "The Terrible truth about marriage". V knjigi slika gnjilo današnje človeško družbo in družbo, kakršna bode pod socijalizmom. V knjigi razpravlja o ženitbi, ljubezni in postavi. Avtor piše, da ljudje danes ženijo le denar in posestev, ne pa iz ljubezni, radi tega je toliko ločitev in zakonske mizerije.

Ljudje se ženijo po kupčijem principu — "zglühajo" se, pogode.

Harper piše v svoji knjigi, da ljubezen potrdi zakon, ne pa postava ali kak škric. Postava, pravi, je bavljav; kjer bi se je potrebovalo jo ni, kjer jo ne bi potrebovali pa je. Načelnik policije — Wappi, je prepovedal prodajati knjigo, grozeč, da bode vsakisti aretirani, kdor bi se pečal z njeno prodajo.

Harper se je naposled obrnil na "superior (apelni) court" in tudi tam je našel na odpor, brošura je bila konfiscirana. Na Kranjskem poskrbe škofje, da se take knjige konfiscira, v Ameriki — v svobodni Ameriki pa kak barbar in ropar ljudske pravice in svobode v osebi domišljivega policaja.

2. t. m. je bil obsojen na 10 let v prisilno delavnico Eugenio Basterino, neki Taljan. Isti je namreč v neki gostilni tu v mestu, v sobi, kjer je prenočeval nastavljal v svoj "kofer" nabasani revolver tako, da se je tat, v osebi najemnice dotične gostilne, ko je "kofer" odprla, sama ustrelila.

Basterino je bil delavec.

Iste dne je pa "jury" (porota) v Tacoma, Wash., spoznala blaznim 20 let starega fanta, kateri je minulo poletje ustrelil tu v Seattle v obče spoštovanega posestnika G. M. Emory-a. Emory je namreč odrekel ustop k svoji varovanki mladeniču, kar je fanta tako ujezilo, da je provzročil umor. Pri ti obravnavi je igral denar svojo veljavno ulogo, pri Basterino pa "pravica" justice.

Podobna obravnava se vrši sedaj tudi v New Yorku, kjer se namerava morilca Thaw-a spoznati blaznim.

S socijalističnega stališča se ne strinjamo s kaznijo na smrt, kajti vsak sodnik, ki obsodi človeka na smrt, je morilec; morilec dotičnega človeka. Blaznim pa tudi ni proglasiti vsacega morilca, kajti to bi vodilo v še večerano umorstvo, kakor se jih dogaja danes.

Poročevalci "Novih misli" — s prirodnega stališča — celo trdijo, da je svaka kazni za morilce brutalnost. Oni pravijo, da se morilec kazni sam; misel na umor sočloveka ga počasi uniči, ako celo ne stori samomor, kakor se to navadno zgodi.

Za vse ljudi jednako pravico je pa danes zaman iskati z lučjo pri belem dnevu.

Kapitalisti ne skebajo med seboj, to vemo. Ivan Šolar.

P. S. — Scattelski socijalisti smo imeli 17. t. m. protestni shod, kjer se je protestiralo napram razredni kap. justici, ki drži v ječi uradnike W. F. of Miners. Protesta se je udeležilo blizu 3000 oseb.

Kolekcija, ki se je pri tej priliki uprizarila v obrambni fond, znaša \$360.

Peru, Ills., 25. jan. 1907.

Cenjeno uredništvo!

Namenil sem se, da Vam tudi jaz napišem par vrstic in razobložim moje misli in želje ob novem letu.

Moje misli in želje niso, da se pokonča S. N. P. J. — kakor nas slikajo nekateri dopisovalci v "Glas Svobode", ampak želja moja, kakor tudi vseli sodrugovi je, da se take sebičneže in duševne revčke kot je Konda, Klobučar in Stonič pri tretjem glavnem zborovanju odvzame vsak najmanjši mandat in da se jed. "pravila" prenaredi kolikor le mogoče na socijalistični podlagi. To zgoditi pa je mogoče seveda le tedaj, če bodo pri tretjem gl. zborovanju socijalisti v večini zastopani. Za agitacijo in izvršitev te akcije, bi imel vse kakor nastopiti. "Proletarec", ki je itak nastal vsled potrebe — interesov slov. socijalistov v Ameriki, raztrešenih v raznih društvih S. N. P. J. Saj socijalisti so bili edini, ki so negovali in ukrepili jednoto dejanski. Zatorej pogum velja!

Ven z delnicami! — nič več čakati!

"Proletarec" mora postati tehnik! Vsaki socijalist bo pomagal, kolikor bo največ mogel, na druge se ne zanašamo.

S socijalnim pozdravom,

Vaš za tehnik

Ivan Puček.

Površnost v časnikarstvu, z ozirom na raztolmačenje — vzrokov in posledic — ljudstvu je v slov. amer. časnikih nekaj vsakdanjega.

Tako piše clevelandška "Nova Domovina" od 1. jan. t. l., "da se je meso v Avstriji zelo podražilo".

Kaj naj si človek razbira iz take note? Da je to velika novica? — sugestija, da bi človek v tem času odprl prodajalno mesa? —

Zakaj se ne da komentarja, da ljudstvo izve kaj je vzrok, da se je podražilo meso v Avstriji.

Uredniki "N. D." bržčas tega sami ne vedo, pa se oddahnejo ko napišejo vsakdanjo frazo. Saj ljudstvo — po mnenju kat. listov — ne potrebuje vedeti posledicam — vzroke.

Meso se v Avstriji ni podražilo vsled tega, da je to lahko prinesla. "N. D." kot "novica", ampak podražilo se je vsled vpliva kapitalističnih birokratov pri trgovinskem ministerstvu, ki je prepovedalo uvoz živine iz Srbije, vsled česar se je meso sedaj toliko podražilo.

Take površnosti v nalogi časnikarstva govore jasno, da je stremljenje kat. listov popolnoma isto kakor v stari domovini, to je, da se stremi le za tem, manje izobraženo — delavsko oziroma kmetško ljudstvo odvrniti od spoznanja: kje tiči tisti polip, ki srka splošnemu proletarijatu kri in možeg.

Kenda.

"Glasnik" z dne 4. januarja pri naša izpod peresa R. S., pod zaглаvjem "Socijalizem" sledeče argumente v potrditev o težkoči izmenjavi in vrednosti izdelkov v socijalistični družbi. Pisec pravi:

"Če vzamemo izdelovanje čevljev, vidimo, kako je komplicirano. Najprej imamo reditev živali, ki nam dajejo kože za usnje; nato imamo strojarje, ki ustrojijo kože, za temi pridejo šele tovarne, kjer se izdelujejo čevlji. Zračunati bi se morali vsi delavci od pastirjev, strojarjev pa do čevljarjev, ki so imeli opraviti s kožami oziroma usnjem."

"Imeti moramo vedno pred očmi, da bo vsaka stvar vredna toliko 'ur standard dela', kolikor se jih je potrošilo na njej."

"Čudovito je," pravi "standard pisec" R. S., "zakaj se socijalisti vedno boje natančno označiti svoje stališče. (Pisec misli, da je socijalizem papeževa buča) in svoje nauke."

Piscu se zde te stvari zelo čudne, kar pa ni. Nekaj bolj čudnega vidimo v navajanju o vrednosti kož, pastirjev in čevljarjev; in g. pisec nam zato menda ne bo zameril, če ga prašamo, koliko je bil vreden prvi par govédine: krava in bik; — pardon! — koliko je "po standard delu" vreden začetek?

Tiskovni skrat

je narediti na račun zadnje številke milijon grehov, za katere ne dobi nikjer odpustkov.

Ni se zadovoljil le stem, da je motil stavca in korektorja, prišel je motit potem, ko je izpeljal svoj "trick" pri stavcih še k ulagatelju lista. Tam je obrnil vse polno stavkov na robe. Največjo piko je imel, kakor izgleda na Drskarjev članek: "Kard. Gibbons pa delo in kapital."

V tem članku je delal divje; spakedral je v drugi koloni takoj od enajste vrste naprej cel odstavek. — Brezmejna nesramnost! Dasi se nam zdi škoda prostora za skratove muhe v "Proletarcu", nas vendar večje dolžnost člankarju na ljubo spakedralnosti popraviti.

Isti odstavek naj se torej glasi prav: "Eden taci, ki misli, da ima vpliv pri delavcih in kapitalistih — z Bogom v sredi — je kardinal Gibbons. On hoče po vsaki ceni ožemiti delavce s kapitalisti. Ampak danes se jih mnogo peroči v cerkvi, pa gredo vseeno narazen, če jim to življenje ne ugaja. Od kod neki to? Premalo vere? Slab rok uskus? — Eh, kaj še; — slabe gospodarske razmere! Toda zakaj ni kat. vera tako močna, da bi delala razmere? — dobre seveda! Ali ni javno mnenje, da bi bil v tem slučaju že cel svet v kat. cerkvi? itd."

OD UREDNIŠTVA IN UPRAVNIŠTVA.

Da je v Ameriki toliko ničvrednih slov. in hrvatskih časnikov ni zameriti toliko tistim, ki jih posedujejo, zameriti je večini brezbriznežev, ki se ne zanimajo, kaj list piše.

Skozi nemarnost ljudstva je nastala v slovenskih in hrvatskih časnikarjih ona prepotentna marnost, ki je izredila ošabne časnikarske bosse, ki so sedaj toli predrzni, da mečejo dopise v koš, če le-ti niso

pisani izrečno v reklamnem tonu za njihov kšeft.

V potrditev tega bi lahko navedli sto primer.

Tako je v taboru kupčijskega časnikarstva. "Proletarec" pa seveda ne kupuje — niti ne prodaja ničesar; vsak zaseben kšeft, v najmanjšem pomenu besede je tu izključen. "Proletarec" je list, ki hoče služiti edino-le zasledovanju praktičnega ter idealnega dela vzvišenih nazorov: bodoče družbe. Vsled tega se bo pečal tudi v naprej z zgodovino, znanstvom, gospodarstvom, kritiko in kolikor bo potrebno s politiko i. t. d.

Da pa bo delo kuperativno, je treba, da se zgledajo prostovoljci, ki zasledujejo in imajo zmožnosti beležiti razne pojave, vršče se v njih delokrogu ter jih vpošljejo v uredništvo "Proletarca". Tako stopi uredništvo v ožjo dotiko sotvorniljev lista in njega vsebine, kar ob enem potrjuje, da to ni glasilo zasebnih idej ali tacega kšefta.

Nič manj važnega od intelektualnega (duševnega) kuperativizma je gnotna stran lista. Kakor pri duševnem — tako je potrebno v gnotnem oziru, da se list vzdržuje, kajti dokler vlada denar, ta spekulativni ekvivalent, tako dolgo je ta merilo v vrednosti dela, poleg katerega se vse vravnava. In ker se "Proletarec" tiska pod istakimi odnošaji glede uravnave delavne moči v tiskarni je toraj samobesbi umevno, da vse čitatelje veže pravična dolžnost delavne moči uravnati.

Vsak naj torej vpošlje 50c. in stem je svojo dolžnost storil.

Vse denarne pošiljatve naj se pošljejo direktno na "Proletarca", 959 W. 21st Pl., Chicago, Ills. Istotje dopise in reklamacije.

BIZANTIZEM, LAKOMNOST IN LOKAVOST.

Zgodovinska črta.

Kovačev Jože.

Cesar Franc II. je tudi imel navado, da je hodil po Dunaji v civilni obleki, da je tem ložje zvedel, o čem ljudstvo govori in zabavlja. Seve ni cesar tega storil iz ljubezni do ljudstva, ampak največ radi tega, da je zvedel kako tajno željo Dunajčanov, katero je potem naglo uresničil, da je ljudstvo hvalilo neskončno dobrotljivost cesarja. Na nekem takem pohodu je cesar zvedel, da se njegovi "ljubi" Dunajčani hudo jeze radi pomanjkanja kopališč. Da bi se Dunajčanom prikupil in dokazal, kako po očetovski skrbi cesar za svoje otroke — podanike, da bi ti podaniki brez očeta-cesarja najbrže morali kaj v blatu poginiti, je dal zgraditi dva kopališča: eno za moške, drugo pa za ženske.

Dne 14. junija 1821 je stavbenik Weissenberg, jako pohleven in ponizen človek napram cesarju, sploh napram vsakemu, če je le nosil grofovsko krono, poleg pa lakomen kakor znani umrlj ameriški milijonar Russel Sage, povedal cesarju vspricho družih modrokrvnih lenuhov, da sta oba kopališča za Augartnom dovršena.

Cesarja je ta vest tako razveselila, ker je vedel, da ga bo ljudstvo vsled tega čina zopet v zvezde kovalo, da je stavbeniku podaril svoj črni klobuk, katerega je nosil na svojih civilnih pohodih, ker slučajno ni imel drugega darila pri rokah.

Dasiravno se je stavbenik jezil na tihem, kajti skupuhu bi bila polna mošnja cekinov bolj všeč, kakor pa stari ponošeni klobuk, vendar se je kot prava lakajska duša toplo zahvalil cesarju za sprejeti dar.

Stavbenik se je jako slabo volje vrnil domov, kjer je naletel na Spielforfa, višjega zdravnika pri tretjem dragonskem polku, ki je prišel snubiti njegovo hčer Lujizo.

Stavbenik je na kratko povedal višjemu zdravniku, da beraču ne bo dal svoje hčere za ženo, ki bo imela okroglih stotisoč goldinarjev za doto.

(Dalje pride.)

POZOR SLOVENCIM IN HRVATJEM!!!

Slavnemu občinstvu v Chicagu in okolici naznanjamo, da sva odprla na

**623 So. THROOP ST.,
novourejeno pekarijo,**

kjer pečeva najokusnejša raznovrstna peciva. Za sveže pecivo in solidno postrežbo jamčiva. Bratje, podpirajte edino domače podjetje v tej stroki! Z odličnim spoštovanjem

**ALEX. IVČEC & CURIČ CO.,
623 So. Throop St., Chicago.**

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!
1628 1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill.

Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košček Bratje SALOON!

Dobro pivo, whiskey, likere, vino, izvrstne smodke in prigrizek.
Oglasite se na Centri!

SLOVENSKA GOSTILNA

—pri—

FRANK ČECHU.

Slovenem in Hrvatom naznanjam, da sem odprl slovensko gostilno, v kateri točim vedno dobro pivo in domače vino, kjer imam vedno dobri in sveži prigrizek. *Potujoči rojaki dobe stanovanje in hrano*

Za obilen obisk se priporočam spoštovanjem **FRANK ČECH,**
568 Center Ave., Chicago, Ill.

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani naznanjam Hrvatom in Slovenem v Chicagi in okolici, da točim najboljša raznovrstna vina po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znanca in prijatelja, da se prepričate. ip Z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar,
316 W. 18th St. Chicago

Rojaki Slovenci

Čitajte novo obširno knjigo „ZDRAVJE“

**Novih
50.000**

**se zastonj
razdeli
med
Slovence**

Knjiga „ZDRAVJE“

Katera v kratkem izide od slavnega in obče znanega:

Dr. E. C. COLLINS M. I.

Iz nje boste razvidili, da vam je on edini prijatelj, kateri vam zamore in hoče pomagati v vsakem slučaju, ako ste **bolni, slabi ali v nevolji.**

Knjiga obsega preko 160 strani z mnogimi slikami v tušu in barvi ter je napisana v Slovenskem jeziku na jako razumljiv način, iz katere za more vsaki mnogo koristnega posneti, bodi si zdrav ali bolan. Ona je **najzanesljivejši svetovalec** za moža in ženo, za mladeniča in deklico.

Iz te knjige boste razvideli, da je **Dr. E. C. COLLINS M. I.** edini, kateremu je natanko znana sestava človeškega telesa, radi tega pozna vsako bolezen ter edini, zamore garantirati za popolno ozdravljenje vsake bolezni, bodisi akutne ali zastarele (kronične) kakor: tudi vsake tajne spolne bolezni.

Čitajte nekaj najnovejših zahval, s katerimi se rojaki zahvaljujejo za nazaj zadobljeno zdravje:

Čenjeni gospod Collins M. I.

Vam naznanjam da sem popolnoma zdrav in se Vam presrečno zahvalim za Vaša zdravila ki ste mi jih pošiljali in to Vam rečem, da tega zdravnika ga ni, kakor ste Vi in Vaša zdravila so res najboljša, ki so mi prav fino nudila. Jaz sem si dosti prizadeval pri drugih zdravnikih, pa mi niso nič pomagali. Toraj, kateri ne verjame, naj se do mene obrne in jaz mu bodem natančno pojasnil, da ste Vi res en izkušen zdravnik, da tacega nima več svet.

Toraj to pisemce končam ter Vam ostajam hvalčen do hladnega groba.

ANTON MIHELICH
12 E. 39th St. N. E.
Cleveland, O.

Velepostovani Dr. E. C. Collins M. I.

Jaz se Vam najprvo lepo zahvaljujem za Vaša zdravila in Vam veselo sporočam, da sem zdrav, ne čutim nobenih bolečin več in tudi lahko delam vsako delo Vam naznanim častiti gospod, da jaz sem po Vaših zdravilih zadobil prvotno zdravje in moč nazaj, kar se nisem trostal, ker jaz sem se poprej 4 mesce zdravil pri drugih zdravnikih; vsaki mi je obljubil, da me ozdravi, a je bilo vse zaman samo da so mi žepe praznili. Šele potem sem se na Vas obrnil, ko sem uvidel, da mi drugi ne morejo pomagati. Jaz Vas bodem vsakemu bolniku priporočal, da naj se do Vas obrne.

Sedaj se Vam še enkrat lepo zahvalim ter ostanem

Vaš iskreni prijatelj
J. LOWSHA.
Jenny Lind, Ark.

Na razpolago imamo še mnogo takih zahvalnih pisem, katerih pa radi pomanjkanja prostora ne moremo priobčiti. **Zatoraj rojaki Slovenci! ako ste bolni ali slabi** ter vam je treba zdravniške pomoči, prašajte nas za svet, predno se obrnete na drugega zdravnika, ali pišite po **novo obširno knjigo ZDRAVJE** katero dobite zastonj, ako pismu priložite nekoliko znamk za poštnino. Pisma naslavlajte na sledeči naslov:

DR. E. C. COLLINS MEDICAL INSTITUTE,

40 WEST 34th ST.,

NEW YORK, N. Y.

Potem smete z mirno dušo biti prepričani v kratkem popolnega ozdravljenja.

Za one, kateri hočejo osebno priti v ta zavod, je isti odprt vsaki dan od 10 dopoldne do 5 ure popoldne. V torek, sredo, četrtek in petek tudi od 7—8 z večer. Ob nedeljih in praznikih od 10—11 popoldne.

POZOR! SLOVENCIM! POZOR! SALOON

z modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno. **Postrežba točna in izborna.** Vsem Slovenem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So. Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

**zdravnik za notranje bolezni
in ranocelnik.**

Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravlilo. **647 in 649 Blue Island Ave., Chicago**
Uradne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer.
Izven Chicago živeči bolniki naj pišejo slovenski

SLOVENCIM IN HRVATOM priporočam svojo

**gostilno, dvorano za veselice
in društ. zadeve.**

Točim izborna pivo "Magnet", fina namizna importirana in domača vina, izvrstno žganje itd. Pri meni so le fine, unijske smodke na prodaji! —

JOŽE POLAČEK,

535 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Slovenem in Hrvatom naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne

po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.

598-600 Blue Island Ave

Chicago.